

DEÁK FERENC
MAGYAR NYELVI ÉS SZÖVEGÉRTÉSI
VERSENY
7.évfolyam
2021. november 11.

KÓDSZÁM:
Megoldókulcs

Lázár Ervin: A kalapba zárt lány

(1) Hetyke lány volt. Nem tűrt a fején se kendőt, se sapkát, se kalapot. Dühöngtetett a szél, hó, eső szakadhatott, nem és nem.

Aztán egy szép napon kilépett az utcára a kertkapun, és mit lát? Bizony, egy kalapot. Ott lebegett a kalap a kerítést szegélyező bokrok mellett, éppen a feje magasságában. Jó formájú, fekete kalapocskavolt.

– Jó napot – mondta a kalap.

– Mit akarsz? – kérdezte gyanakodva a lány.

(2) – Én vagyok a te kalapod – mondta a kalap.

– Nekem ugyan nem – tiltakozott a lány –, tudhatod, hogy soha semmiféle fejfedőt nem hordok. Szabad lány vagyok. Így akarok járni mindig. Hajadonfőtt.

– Márpedig akkor is én vagyok a kalapod – mondta ellentmondást nem tűrően a kalap, és sutty, se szó, se beszéd, mint egy ragadozó madár, rászállt a lány fejére.

A lány se volt rest, rángatta, tépte, huzigálta. Na de rángathatta, téphette, huzigálhatta, a kalap oda se neki! Azazhogy mit oda se neki, éppen hogy, mintha növekedne a súlya, egyre nehezebb lett.

– Te rohadt vaskalap! – nyögte a lány.

– Nem vagyok én vaskalap, te vagy makacs számár – felelte a kalap, és most már nemcsak a súlya nőtt, hanem a mérete is.

– Hagyd abba! Nem látok ki alólad – kiabált a lány.

Persze, hogy nem látott ki, hiszen a kalap karimája már a vállát nyomta. A lány térde meg-megrogyott, minden erejét összeszedte, megpróbálta lelökni magáról az átkozottat. De feszíthette az izmait, amennyire csak bírta, a kalap meg se rezzen.

Akkor kibújok alólad – gondolta a lány, hirtelen lebukott, és megpróbált kiugrani a kalap alól. De ahogy lebukott, a kalap szegélye elérte a földet, mély csend lett és mély sötétség, a lány ott görnyedt, bezárva a kalap alá.

– Jaj, engedj ki, nem látok – mondta a lány.

– Nem baj, majd tapogatódzol – válaszolta a kalap.

– Nem bírok ilyen görnyedt testtartásban kucorogni, elgémberedik minden tagom – panaszkodott a lány.

– Hát állj föl – mondta a kalap.

Óvatosan fölállt, attól félt, a fejét beüti a kalap tetejébe, de nem, volt elegendő tér. Fölnyúlt a feje fölé, hogy ott-e a kalap teteje, de nem ütközött a keze semmibe.

Balra nyúlt, hogy kitapogassa a kalap oldalát, de ott sem talált semmit. Állt a meghatározhatatlan térben, koromfeketességben. Félelem és harag fogta el.

(3)– Itt akarsz engem örökös rabságban tartani? – kiáltotta.

De válasz nem érkezett, a lány elszántan ugrálni és csapkodni kezdett a sötétségben, hátha lyukat tud ütni a kalap oldalán, és kijut a szabad fényességbe. De csak a levegőt csapkodta, s a dühödtt ugrálás közben megbotlott egy kőben és elesett.

Egy darabig magába roskadtan feküdt a köves földön, aztán sírva fakadt. Sírdogált.

– Akkor hát ez a sorsom, itt kell meghalnom egy gonosz kalap alatt – gondolta.

Fölült.

– Szomjas vagyok – mondta hangosan. – Hallod, te kalap, szomjan halok!

És akkor jobbról mintha halk csobbanást hallott volna.

Tapogatódzott. Tenyere egy hűvös kő sima felületére tévedt. Talán éppen ebben botlottam el – gondolta, s a keze átsiklott egy másik kőre, az is éppen olyan sima volt és hűvös, mint az előbbi. A két kő között kisujjni rés, s a résből üde párák áramlottak. Lehet, hogy víz?

A lány fölkelt, minden erejét összeszedte, és megpróbálta elmozdítani az egyik követ. Nagyon nehéz volt, de moccanat. S a moccanással együtt halvány derengés váltotta föl a bakacsinfekete sötétséget.

A lány meglátta, azaz inkább csak sejdítette a kezét, a két követ, s igen, a két kő alatt ott a víz. Hogy hozzáférhessen, el kellett mozdítania a másik követ is. Reménykedve nekifeszült, elmozdította azt is. Előbukkant egy kis kristálytavacska, egy forrás. A lány ivott a vízből, s mire fölemelte a fejét, már majdnem teljesen világos volt a különös, szivárványszínű búra alatt. Ez lenne a kalap? – kérdezte magától.

Most már elég jól látott az opálos félhomályban. Egy gazos kertben állt, a gazok közt kövek, fák, s nicsak, mintha virágok is virítanának a gizgazok között.

(4)Nagy itt a rendetlenség – gondolta, és nekilátott, görnyedezett, cipekedett, egy kupacba hordta a köveket. Mire végzett a kőhordással, már nyoma sem volt a félhomálynak, szép reggeli fényességben fürdött a kert, most már színről színre látta, milyen gyönyörűséges virágok virítanak a gazok között. Látta a fák leveleinek smaragdszínét s a fákon a cirnos, pöttyös, aranyló meg ezerszínű, sosem látott gyümölcsöket.

Fogta magát, kihúzgálta a gazokat. Jó sokáig tartott, sajgott a dereka, égett a tenyere, mire végzett, de nem törődött idővel, fáradtsággal, tette a dolgát. Mire az utolsó gatz is kihúzta, égi fényességben ragyogott a kertje. Makulátlan zöld pázsit, közepén átkígyózik rajta a forrástóból kibuggyanó ezüst erecske, a fák meg gyümölcscsel ékszerezett lobbanások.

– Pompázatos – mondta a lány, s mivel megéhezett, szakított magának minden fáról egy-egy gyümölcsöt, leült a kőrakásra, és megebédelt. Elillant a fáradtsága, megtelt erővel.

Ekkor valami furcsa zajt hallott. Dörgést, durrogást, harsogó morajt és erőszakos kopogást. Igaz, nagyon távolról.

Feszülten figyelt és rájött, ez a zaj a kalapon kívül dörög.

Már nem is érdekelte annyira. De a kalap fölvilágosította:

– Talán vihar. Vagy háború. Az is lehet, hogy aranyakat szórtak a nép közé. Nem tudom pontosan.

(5)A lány végigjárta a kertjét, megsimogatta a fáit, leguggolt a virágai mellé, hogy jobban megcsodálhassa őket. Ivott a forrásából.

– Akkor most nekem örökké itt kell élnem? – kérdezte tétován.

– Dehogyan kell. Most már igazán szabad lány vagy – mondta a kalap.

És lassan fölemelkedett. A kert összezsugorodott, és összezsugorodott a kalap is. Ott állt a lány a kertkapu előtt, a kerítést szegélyező bokrok mellett, a feje magasságában egy jó formájú kis fekete kalap libegett.

– Most elhagysz? – kérdezte a lány.

– Mondtam, hogy a te kalapod vagyok – válaszolta a kalap.

A lány kinyújtotta a kezét, megfogta a kalapot és a fejébe húzta. Jó erősen, nehogy elfújja a szél. Elindult a villamosmegálló felé. Amerre járt, megfényesedett az utca. Talán a kert miatt.

(https://reader.dia.hu/document/Lazar_Ervin-A_kalapba_zart_lany-7346)

Szövegértési feladatok (40 pont)

1. Adj három szóból álló címet a mesének úgy, hogy az eredeti kifejezések ne szerepeljenek benne!

Bármely, a szöveggel összefüggésben álló cím helyes megoldásnak számít. Az eredeti cím elemei nem szerepelhetnek benne (egyéni válaszlehetőség).

pl. A szabadság útja

3	
---	--

2. Magyarázd meg a szövegből vett kifejezéseket saját szavaiddal!

szövegből vett kifejezés	saját szavaimmal
--------------------------	------------------

hetyke lány	büszke, makacs, öntörvényű
hajadonfőtt	fedetlen fő/fej
elgémberedik	érzéketlenné válik, megmerevedik
makulátlan	tiszta, hibátlan

4	
---	--

3. Húzd alá azt a mondatot a mesében, ami arról tanúskodik, hogy a lány elfogadta helyzetét, szembenézett sorsával!

– **Akkor hát ez a sorsom, itt kell meghalnom egy gonosz kalap alatt – gondolta.**

1	
---	--

4. Fejezd be a megkezdett állításokat az olvasottak alapján!

a) A lány és a kalap több szempontból hasonlóságot mutatnak, mert **egyikőjük sem enged a másiknak/nem hallgatják meg egymást/mindketten makacsak.**

b) A lány ellenállása nem vezetett sehova, mert **a kalap egyre nagyobb lett/ki sem látott már a kalap alól.**

c) A lány kétségbeesését felváltotta a leleményesség, mert **összeszedte minden erejét, elmozdította a köveket, és előbukkant egy forrás, amiből inni tudott.**

3	
---	--

5. Igaz vagy hamis az állítás? Írd az állítások után az I vagy H betűt! A hamis állításokat javítsd ki a szöveg segítségével!

a) A szabadságára hivatkozva a lány semmiféle fejfödőt nem volt hajlandó hordani. **I**

b) A kalap engedélyt kért a lánytól, mielőtt rászállt volna a fejére. **H**

„Márpedig akkor is én vagyok a kalapod – mondta ellentmondást nem tűrően a kalap, és sutty, se szó, se beszéd, mint egy ragadozó madár, rászállt a lány fejére.”

c) A lányt a történet során egyszer sem kerítette hatalmába a félelem. **H**

„Félelem és harag fogta el.”

d) A mesében valós és fiktív elemek is vannak. **I**

e) A lány végül olyan szabadságra tett szert, amelyről nem is álmodott. **I**

7	
---	--

6. Írj ellentétes jelentésű szavakat/kifejezéseket a szövegből vett alábbi szavakhoz/kifejezésekhez!

szövegből vett szó/kifejezés	ellentétes jelentésű szó/kifejezés
gyanakodva	bizalommal

ellentmondás	egyetértés, egyezés
elszántan	bizonytalanul, bátortalanul
tétován	határozottan

4	
---	--

7. Sorolj fel a szöveg alapján 3 érvet arra vonatkozóan, hogy a lány érzéseinek változásával egyidejűleg a környezet is megváltozott.

1. érv: „Reménykedve nekifeszült, elmozdította azt is. Előbukkant egy kis kristálytavacska, egy forrás.” (A lány reményteljessé vált, így a természet szolgálatára sietett.)

2. érv: „A lány ivott a vízből, s mire fölemelte a fejét, már majdnem teljesen világos volt a különös, szivárványszínű bura alatt.” (A lány hozzáállásának változásával a sötétségből világosság lett.)

3. érv: „Mire végzett a kőhordással, már nyoma sem volt a félhomálynak, szép reggeli fényességben fürdött a kert, most már színről színre látta, milyen gyönyörűséges virágok virítanak a gazok között.” (A lány szorgalmas munkájával egyidejűleg a természet is kivirágzott.)

3	
---	--

8. Kiderül-e a szövegből, hogy hogyan került a kalap a lány fejére? Válaszd ki a helyes választ, és fejezd be a mondatot!

a) Kiderül, mert.....
.....

b) Nem derül ki, mert a történet úgy indul, hogy egy napon az utcára lépve meglátott egy kalapot a lány (arra vonatkozóan nincsen információ, hogy hogyan került a fejére).

4	
---	--

9. Foglald össze 1-1 mondatban a szöveg egyes szerkezeti egységeihez tartozó legfontosabb eseményeket! A számok a szerkezeti egységek sorszámaira vonatkoznak.

(1) kiindulópont: **A lány és a kalap találkoznak.**

(2) bonyodalom: **A lány nem hajlandó viselni a kalapot, a kalap pedig ellentmondást nem tűrve rászállt a lány fejére.**

(3) kibontakozás: **A lány elfogadta sorsát, és megpróbálta a legtöbbet kihozni a helyzetéből.**

(4) tetőpont: **A lány szorgalmas munkába kezdett, a kert tiszta lett, a fákon gyümölcs termett.**

(5) megoldás: **A lány leküzdve félelmeit olyan szabadnak érezte magát, mint előtte soha.**

5	
---	--

10. Mit szimbolizálhat/jelképezhet a mesében megjelenő kalap? Véleményed 1 mondatban fejtsd ki!

A mesében megjelenő kalap szimbolizálhatja a lány félelmeit/valódi szabadságához vezető utat.

Bármely, a szöveggel összefüggésben álló meghatározás helyes megoldásnak számít.

1	
---	--

11. Folytasd a mesét 5 mondatban! Válaszod során térj ki a lány és a kalap további sorsára!

Tartalom: 2 pont, ha a fogalmazás megfelel a megadott témának, a tanuló álláspontja egyértelműen azonosítható.

A szöveg szerkezete: 2 pont, ha a szöveg kerek, egész, lezárt; logikusan szerkesztett.

Stílus, szóhasználat: 1 pont, ha megfelel a témának, a köznyelvi normának, nyelvhelyességi szempontból kifogástalan.

Helyesírás: 1 pont, legfeljebb 2 ékezet tévesztése és legfeljebb 2 központoszási hiba. Javítjuk, de nem vesszük figyelembe az összetett mondatok központoszási hibáit.

Külsőalak, íráskép: 1 pont, ha külsőalakja rendezett, áttekinthető, a javítások egyértelműek és esztétikusak, az írás könnyen, jól olvasható, a betűképek egyértelműen azonosíthatók, az ékezethasználat egyértelmű.

7	
---	--

40	
----	--

Helyesírási feladatok (40 pont)

1. Állítsd betűrendbe a szövegből vett szavakat!

keze, kerítés, kalap, kertkapu, kérdezte, kezdett, karima, kendő

1. kalap, 2. karima, 3. kendő, 4. kérdezte, 5. kerítés, 6. kertkapu, 7. kezdett, 8. keze

8	
---	--

2. Válaszd el a szövegből vett szavakat a szótagolás szabályai szerint!

dü-höng-he-tett, kert-ka-pun, a-meny-nyi-re, ta-po-ga-tó-dzott, meg-ha-tá-roz-ha-tat-lan, gyü-mölcs-csel

6	
---	--

3. Mi okozza a „zavart” az alábbi kommunikációs helyzetben? Olvasd el figyelmesen a meséből vett párbeszédet, majd fogalmazd meg egy mondatban, miért eredménytelen a kommunikáció a két fél között! Tegyél javaslatot, hogy lehetne sikeres ez a beszédhelyzet!

„– Jó napot – mondta a kalap.

– Mit akarsz? – kérdezte gyanakodva a lány.

– Én vagyok a te kalapod – mondta a kalap.

– Nekem ugyan nem – tiltakozott a lány –, tudhatod, hogy soha semmiféle fejjedőt nem hordok. Szabad lány vagyok. Így akarok járni mindig. Hajadonfőtt.

– Márpedig akkor is én vagyok a kalapod – mondta ellentmondást nem tűrően a kalap, és sutty, se szó, se beszéd, mint egy ragadozó madár, rászállt a lány fejére.”

zavar oka: a lány nem köszön, udvariatlan/nincsenek előismereteik egymással kapcsolatosan/nem veszik figyelembe a másik igényeit...

javaslat: bármely a párbeszédhez kapcsolódó megoldás elfogadható, melynek segítségével a kommunikáció hatékonyabbá, sikeresebbé válhat

2	
---	--

4. Bontsd szóelemekre az alábbi szavakat! (szótő=1, képző=2, jel=3, rag=4)

kerít=1, -és=2, -t=4

átk-=1, -oz=2, -ott=2, -at=4

izm=1, -ai=3, -t=4

tete=1, -jé=3, -be=4

fény=1, -es=2, -ség=2, -be=4

gyümölcs=1, -ök=3, -et=4

áll=1, -j=3

7	
---	--

5. Az alábbi szövegrészletben milyen szófajúak a kiemelt szavak?

Szabad lány **vagyok**. Így akarok **járni** mindig.

Tenyere egy hűvös kő **sima** felületére **tévedt**.

És lassan fölemelkedett.

Ott állt a lány a kertkapu **előtt**, a kerítést **szegélyező bokrok** mellett, a feje magasságában **egy jó formájú** kis fekete kalap libegett.

kiemelt szó	kiemelt szó szófaja
vagyok	létige
járni	főnévi igenév
sima	melléknév
tévedt	ige
és	kötőszó
előtt	névutó
szegélyező	melléknévi igenév
bokrok	főnév
egy	határozatlan névelő
formájú	melléknév

10	
----	--

6. Nevezd meg, mely mássalhangzó-törvények találhatók az alábbi szavakban!

nehezebb lett: **mássalhangzó-rövidülés**

mondta: **mássalhangzó-kiesés**

ebben: **írásban jelölt teljes hasonulás**

kérdezte: **zöngesség szerinti részleges hasonulás**

utcára: **írásban jelöletlen teljes hasonulás**

5	
---	--

7. Alakítsd át az alábbi mondatokat úgy, hogy a bennük szereplő igék felszólító módban legyenek!

a) Most már igazán szabad lány vagy. Most már **legyél** igazán szabad lány!

b) Nem látok ki alólad. Ne **lássak** ki alólad!

2	
---	--

Összpontszám:

80	
----	--

Készítette: Rónai Adrienn